

فرایند شناختی ادراک زیبایی شناسی محیط شهری

رضا کشتکاران^۱

- دانش آموخته کارشناسی ارشد معماری دانشگاه شیراز، keshtkaran.reza@yahoo.com

چکیده

زیبایی شناسی یکی از رایج ترین مباحث مورد مطالعه دانشمندان به شمار می رود به طوری که مناقشه و تفاوت دیدگاه ها منجر به شکل گیری رویکردهای متفاوت در این زمینه شده است. از جمله سرفصل های اصلی در مطالعه زیبایی شناسی، بحث ادراک زیبایی و فرایند پاسخگویی انسان به یکی از عمیق ترین نیازهای وی یعنی زیبایی است. در دهه های اخیر، زیبایی شناسی شهرها به یکی از دغدغه های پژوهشگران این حوزه تبدیل شده است. تلاش برای فهم زیبایی در محیط شهری، فرایند ادراک زیبایی شهری، عناصر عینی و ذهنی تاثیرگذار در قضاوت و ارزش گذاری زیبایی محیط از جمله اساسی ترین سوالاتی ست که متفکران حوزه شهر با آن روبرو هستند. نوشتار حاضر با استفاده از منابع کتابخانه ای و استدلال منطقی و به روش تحلیلی - توصیفی به دنبال بررسی فرایند ادراک زیبایی شناسی در محیط شهر می باشد. همچنین برای درک بهتر مساله، با بررسی رویکردهای گوناگون سعی در یافتن ارتباط بین عناصر و مفاهیم به دست آمده با رویکردهای متفاوت می باشد. در نهایت مطالعات نشان می دهد که فرایند ادراک زیبایی شناسی در محیط شهری در چهار گام احساس، ادراک، فهم و ارزشگذاری انجام می شود. که به ترتیب با عناصر عینی، ویژگی های سازمان دهنده، ویژگی های زیبایی شناسی و نهایتاً پاسخ زیبایی شناسی به محیط ارتباط تنگاتنگ دارند.

واژه های کلیدی: زیبایی شناسی، فرایند ادراک، محیط شهری، رویکرد عینی و ذهنی

۱- زیبایی شناسی

در فرهنگ معین زیبایی شناسی حاصل مصدر بوده و به معنی شناختن زیباست، در لغت نامه دهخدا نیز زیبایی شناسی، شناختن زیبایی و رشته ای از روانشناسی است که هدفش شناساندن جمال و هنر است. برای اولین بار واژه زیبایی شناسی در زمان ارسطو تا حدی شبیه به معنای امروزی آن مورد استفاده قرار گرفت. در این دوره واژه زیبایی شناسی به صورت aesthesis به کار برده می شد. این واژه هم بر احساس هم بر ادراک حسی دلالت می کرده و به طور کلی به ادراک از طریق حواس معنا می داده است. در واقع ادراک حسی ویژه ای است که در آن دوران در برابر دریافت عقلانی قرار داشته است این نوع نگاه به اشیاء شامل تقسیم بندی آنها به دو نوع ادراک حسی و دریافت عقلانی است. [1] دیوید هیوم این نوع نگاه را گسترش داده و دو مرحله ادراک و مرحله عاطفی را از هم تفکیک و بیان می نماید؛ مرحله ادراک که ما از طریق آن کیفیت اشیا را درک می کنیم و مرحله عاطفی که از طریق آن احساسات لذت بخش زیبایی یا احساسات نامطلوب زشتی را، که از ادراک آن کیفیت حاصل شده است در می یابیم. [2]